

Ks. Tadeusz SYCZEWSKI

CMENTARZE WEDŁUG OBOWIĄZUJĄCEGO KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO I OBRZĘDÓW BŁOGOSŁAWIEŃSTW

Treść: 1. Cmentarze w obowiązującym prawie Kościoła łacińskiego; 2. Celebracja obrzędu błogosławieństwa cmentarza; 3. Troska o cmentarze; Zakończenie.

Słowa kluczowe: cmentarz, cmentarz wyznaniowy, cmentarz komunalny, nagrobek, mogiła, pochowanie, miejsce święte, błogosławieństwo cmentarza, pamięć o zmarłych, zabytki cmentarne, krzyże cmentarne, ustawa cmentarna.

Keywords: Cemetery, Religious cemetery, State cemetery, Grave stone, Grave, Burial, Consecrated ground, Consecration of the cemetery, Remembering the dead, Graveside monuments, Cross marking the grave, Cemetery rule.

Ciała zmarłych Kościoł od samego początku otaczał wyjątkową czcią. Dlatego też grzebania ciał dokonywano zawsze w specjalnie do tego przygotowanych miejscach. Na cmentarzach ludzie stykają się z wiecznością, stając wobec przeszłości, przyszłości, jak i teraźniejszości. Tak dzieje się niezależnie od tego, czy to są cmentarze stare czy nowe. Każdy cmentarz to historia danego miasta, osady, wioski czy najbliższej okolicy. To także historia danego narodu¹.

Cmentarz kojarzy się wiernym z miejscem szczególnej modlitwy za zmarłych. Każdy cmentarz to miejsce, na którym widać liczne krzyże, które są symbolem wiary chrześcijańskiej. Na niektórych nagrobkach można także zobaczyć figury Pana Jezusa bądź kapliczki Matki Bożej. Cmentarz to miejsce święte, które przypomina o zmarłych i przemijaniu. Napisy znajdujące się na płytach nagrobnych w swojej treści wyrażają prośbę o modlitwę skierowaną do Boga. Z jednej strony bije z nich smutek, z drugiej zaś nadzieja na spotkanie ze zmartwychwstałym Chrystusem w wieczności. Z kolei poezja nagrobna umieszczona najczęściej na epitafiach ukazuje ludzkie uczucia i głęboką wiarę².

Cmentarz (łacińskie *coemeterium*, miejsce snu, spoczynku) jest miejscem przeznaczonym do chowania zmarłych. Rozróżnia się cmentarze wyznaniowe dla grzebania wyznawców danego wyznania i komunalne dla chowania zmarłych bez względu na ich przynależność wyznaniową³. Cmentarz, jeśli został pobłogosławio-

¹ Por. Cz. PARZYCH. *Cmentarz parafialny w Ostrołęce*. Ostrołęka 1997 s. 16.

² Por. D. JANKOWSKI. *Cmentarz parafialny w Sadownem. Studium historyczno-liturgiczne*. Warszawa 2010 (mps) s. 80.

³ Por. B. FILARSKA, "Cmentarz", w: *Encyklopedia katolicka*. T. 3. Lublin 1985, k. 518.

ny zgodnie z przepisaniem przez prawo obrzędem liturgicznym, stanowi miejsce święte⁴.

W niniejszym artykule autor poruszy następujące zagadnienia szczegółowe dotyczące omawianego problemu: najpierw przedstawi obowiązujące prawodawstwo kościelne odnośnie do cmentarzy, następnie omówi celebrację obrzędu błogosławieństwa cmentarza i wreszcie ukáže, na czym powinna polegać właściwa troska o cmentarze grzebalne.

1. Cmentarze w obowiązującym prawie Kościoła łacińskiego

Według *Kodeksu Prawa Kanonicznego* z 1983 roku tam, gdzie to możliwe, Kościół winien posiadać własne cmentarze albo przynajmniej kwatery na cmentarzach świeckich. Kościół zalecił wznoszenie na cmentarzach krzyży i kaplic. Wiernych zaś wezwał do opieki o własny cmentarz lub o osobne kwatery na cmentarzach świeckich⁵.

Rozróżnia się cmentarze wyznaniowe i komunalne. Cmentarze wyznaniowe, czyli kościelne, są zakładane, zarządzane i utrzymywane przez kościelne osoby prawne bądź inne społeczności wyznaniowe. Cmentarze komunalne są natomiast zarządzane przez władze terenowe⁶. Cmentarze komunalne winny być zakładane na terenie każdego miasta i gminy. W szczególnych wypadkach może być jeden cmentarz dla dwóch lub więcej gmin. Obowiązek zakładania tego typu cmentarzy należy do właściwego urzędu miasta lub gminy⁷.

Cmentarze kościelne dzielą się na cmentarze parafialne, przeznaczone głównie do grzebania zmarłych wiernych danej parafii, cmentarze międzyparafialne, służące wierzniemu kilku parafii, a niekiedy nawet miasta oraz cmentarze specjalne, na których chowa się zmarłych określonej grupy ludzi, np. instytutów zakonnych, kapitulne oraz cmentarze rodzinne⁸.

Zasadniczo zwłok nie należy grzebać w kościele, chyba że chodzi o Biskupa Rzymskiego, kardynałów, biskupów diecezjalnych, w tym także emerytowanych, których powinno się grzebać we własnym kościele⁹. We własnym kościele mogą być pochowani także ci, którzy są prawnie zrównani z biskupem diecezjalnym¹⁰.

Obowiązujący *Kodeks Prawa Kanonicznego* stanowi, iż zwyczajnym miejscem grzebania zmarłych jest cmentarz.

⁴ Por. *Kodeks Prawa Kanonicznego* z 1983 r. kan. 1205 (odtąd skrót KPK).

⁵ Por. tamże kan. 1240; zob. *Ochrona cmentarzy. Instrukcja Komisji Episkopatu do spraw Sztuki Kościelnej z 1987 roku* nr 4. W: *Dokumenty Duszpastersko-Liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1993* s. 343. Oprac. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz. Lublin 1994 s. 343.

⁶ Por. T. PAWLUK. *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*. T. II. Olsztyn 2002, 422.

⁷ Por. P. PAŁKA. *Cmentarz*. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 3, Lublin 1985, k. 521.

⁸ Por. T. PAWLUK. *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie*, 423.

⁹ Por. *KPK* kan. 1242.

¹⁰ Por. T. PAWLUK. *Lud Boży jego nauczanie i uświęcanie* s. 423; zob. *KPK* kan. 381, p. 2.

Każda parafia posiadająca własny cmentarz parafialny ma obowiązek prowadzić księgę pogrzebów zwana księgą cmentarza¹¹.

2. Celebracja obrzędu błogosławieństwa cmentarza

Ponieważ Kościół uważa cmentarz za miejsce wyjątkowe i święte, stara się on, aby nowe cmentarze były pobłogosławione i aby wzniesiono na nich krzyż naszego Zbawiciela, znak nadziei zmartwychwstania dla wszystkich ludzi. Wypada, aby tego obrzędu dokonał biskup diecezjalny bądź jego delegat¹². Zwykle uroczystego błogosławieństwa cmentarza dokonuje biskup diecezjalny oraz ci, którzy są z nim zrównani przez prawo. Mogą oni każdemu biskupowi, w szczególnych zaś wypadkach także prezbiterowi, zlecić dokonanie błogosławieństwa na swoim terytorium¹³.

Obrzęd błogosławieństwa cmentarza według prawa może się odbyć w jakimkolwiek dniu i o każdej porze, wyłączwszy Środę Popielcową oraz dni Wielkiego Tygodnia. Na ten obrzęd należy dobrać taki dzień, aby mogło w nim wziąć udział jak najwięcej wiernych. Z pewnością takim dniem mogłaby być niedziela, która bardzo dobrze wyraża paschalny charakter śmierci chrześcijanina¹⁴.

Struktura obrzędu błogosławieństwa cmentarza zawiera następujące elementy: obrzędy wstępne; czytanie Słowa Bożego; modlitwę błogosławieństwa; liturgię eucharystyczną; błogosławieństwo.

Wspólnota wiernych udaje się procesjonalnie z kościoła bądź innego miejsca na cmentarz, który ma być pobłogosławiony. Jeśli z ważnych racji procesja nie może się odbyć, wówczas wierni gromadzą się przed bramą nowego cmentarza. Następnie celebrans pozdrawia zebranych jak zwykle podczas liturgii. W zależności od sytuacji celebrans przygotowuje wiernych duchowo do tego obrzędu. Winien wyjaśnić, w jakim celu się gromadzą, oraz ukazać fundamentalne przeznaczenie cmentarza, będącego miejscem spoczynku dla zmarłych oczekujących z nadzieją na wskrzeszenie przez Jezusa Chrystusa¹⁵.

Wszyscy uczestnicy liturgii przez chwilę modlą się w milczeniu, a następnie kapłan wypowiada modlitwę, prosząc dobrego Boga, aby sprawił, żeby to miejsce przypominało wiernym o przyszłym życiu w Chrystusie, który kiedyś upodobni ludzkie ciało podległe zniszczeniu do swojego ciała uwielbionego¹⁶.

Po tej modlitwie diakon bądź sam celebrans wzywa uczestników liturgii do wyruszenia w kierunku cmentarza w określonym porządku: najpierw idzie ministrant z

¹¹ Por. *KPK* kan. 1208; *I Synod Diecezji Drohiczyńskiej*. Drohiczyn 1997, nr 212.

¹² Por. *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. T. 2. Katowice 1994, nr 1115.

¹³ Por. *KPK* kan. 1206-1207.

¹⁴ Por. *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, nr 1117.

¹⁵ Por. *tamże*, nr 1121.

¹⁶ Por. *tamże*, nr 1122.

krzyżem i z dwoma akolitami bądź lampionami, za nimi pozostali ministranci, kapłani według godności, celebrans i na końcu wierni¹⁷. Podczas procesji można wykonywać różnego rodzaju śpiewy, zwłaszcza Psalmu bądź inne podane w *Obrzędach pogrzebowych*¹⁸.

Gdyby procesja nie mogła się odbyć z jakichś racji, wówczas bezpośrednio po kolekcie celebrans z ministrantami i pozostałymi uczestnikami liturgii wchodzi na cmentarz podczas śpiewu Psalmu 134 (133)¹⁹.

Kiedy procesja znajdzie się już na cmentarzu, na którym wzniesiony jest krzyż, wówczas ma miejsce liturgia słowa Bożego. Gdyby z ważnych racji nie byłoby to możliwe, wówczas wierni udają się do kaplicy cmentarnej lub na inne stosowne miejsce²⁰.

W dalszej kolejności ma miejsce liturgia słowa Bożego²¹. Odczytuje się jeden lub więcej tekstów biblijnych odpowiednio dobranych. Można posłużyć się tekstami zawartymi w *Obrzędach pogrzebowych*²².

Integralną częścią wszystkich obrzędów liturgicznych, w tym także błogosławieństwa cmentarza, jest homilia. Jak stanowi Drugi Sobór Watykański nie wolno jej nigdy opuszczać²³. Należy zebranych wyjaśnić czytania biblijne i ukazać paschalny wymiar śmierci chrześcijanina²⁴.

Po homilii celebrans, stojąc obok krzyża umieszczonego na środku cmentarza, błogosławi krzyż, a następnie plac cmentarny: *Ciebie więc, Boże, prosimy: pobłogosław ten cmentarz rozpostarty u stóp krzyża. Niech ta ziemia, przeznaczona do grzebania ludzkich ciał, będzie miejscem spoczynku i nadziei. Niech ciała zmarłych, spoczywające tutaj w pokoju, powstaną nieśmiertelne w dniu chwalebnego przyjścia Twojego Syna*²⁵.

Po modlitwie celebrans okadza krzyż, a następnie kropi wodą święconą cmentarz i zgromadzonych wiernych. Pokropienia cmentarza może dokonać na dwa sposoby: albo stojąc pośrodku placu, albo też obchodząc go dokoła wzdłuż ogrodzenia. W tym czasie lud może śpiewać odpowiednie Psalmu bądź inne pieśni²⁶.

Po modlitwie błogosławieństwa, jeśli ma być celebrowana Msza święta w intencji zmarłych²⁷, celebrans oddaje cześć ołtarzowi przez ukłon i ucałowanie. Ministranci

¹⁷ Por. *tamże*, nr 1123.

¹⁸ *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*. Katowice 1978 nr 30; 39; 45; 49; 68.

¹⁹ Por. *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, nr 1125.

²⁰ Por. *tamże*, nr 1126.

²¹ Por. *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum concilium*, nr 35.

²² *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, nr 257-285; 296-333.

²³ Por. *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum concilium*, nr 35.

²⁴ Por. *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, nr 1128.

²⁵ *Tamże*, nr 1129.

²⁶ Por. *tamże*, nr 1130.

²⁷ "Msze za zmarłych", w: *Mszał rzymski dla diecezji polskich*. Poznań 1986, 204-207.

umieszczają na ołtarzu korporał, palkę, puryfikaterz, kielich i mszał oraz przynoszą dary ofiarne potrzebne do celebracji Eucharystii²⁸.

Gdyby miał się odbyć obrzęd poświęcenia czy pobłogosławienia ołtarza kaplicy cmentarnej, wówczas wszystko ma się dokonać zgodnie z przepisami zawartymi w *Obrzędzie poświęcenia kościoła i ołtarza*²⁹.

Gdyby nie celebrowało się Eucharystii, po pokropieniu cmentarza wodą pobłogosławioną obrzęd kończy się modlitwą wspólną w formie modlitwy powszechnej podanej w *Obrzędach błogosławieństwa cmentarza*³⁰. Następnie śpiewa się bądź recytuje modlitwę *Ojcie nasz*³¹.

Całość obrzędu błogosławieństwa cmentarza kończy się błogosławieństwem jak zwykle podczas Mszy świętej lub na sposób aaronicki.

3. Troska o cmentarze

We wszystkich kulturach świata i w dziejach ludzkości cmentarze, groby i miejsca chowania zmarłych były i są otaczane szczególną opieką, zgodną z prawami danego narodu, powiązanymi z ich kulturą i cywilizacją. Troska o cmentarze znajduje swój wyraz, zasadność oraz odpowiednie prawo także i w chrześcijaństwie³².

Kościół od samego początku uważał cmentarze, grobowce i poszczególne mogiły, gdzie spoczywają ciała zmarłych, za miejsca święte³³.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku stanowi, iż stosowne przepisy dotyczące porządku na cmentarzu, szczególnie odnoszące się do ochrony i utrzymania ich charakteru sakralnego, powinno zawierać prawo partykularne³⁴.

Cmentarze należy odpowiednio zabezpieczyć i otaczać należną czcią. Miejsca święte, w tym także cmentarze, zostają zbezczeszczone przez dokonanie w nich czynności ciężko niesprawiedliwych, połączonych ze zgorzeniem wiernych bądź też gdy zostaną w znacznej części zniszczone czy przeznaczone na stałe do użytku świeckiego³⁵.

²⁸ Por. *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* nr 1131.

²⁹ Por. *Obrzędy poświęcenia Kościoła i ołtarza*. Katowice 2001 rozdz. IV s. 116-153 i rozdz. VI, s. 173-175.

³⁰ Por. *Obrzędy błogosławieństw dostosowane do zwyczajów diecezji polskich* nr 1134.

³¹ Por. *tamże*, nr 1134.

³² Por. "Ochrona cmentarzy. Instrukcja Komisji Episkopatu do spraw Sztuki Kościelnej z 1987 roku", nr 1. w: *Dokumenty Duszpastersko-Liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1993 s. 343*. Oprac. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1994, 343.

³³ Por. KPK kan. 1205; *Ochrona cmentarzy. Instrukcja Komisji Episkopatu do spraw Sztuki Kościelnej z 1987 roku nr 3*.

³⁴ Por. *tamże*, kan. 1243.

³⁵ Por. *tamże*, kan. 1211-1212.

Niezależnie od kościelnego prawa partykularnego³⁶ w trosce o cmentarze należy mieć na uwadze także przepisy ustawy o cmentarzach³⁷, jak również przepisy państwowe w sprawie urządzenia cmentarzy³⁸.

Proboszczowie i rządcy parafii mają szczególny obowiązek otaczać opieką cmentarze, poszczególne nagrobki i mogiły jako miejsca święte. Winni w różny sposób oddziaływać na swoich wiernych i formować w odpowiedni sposób poczucie szacunku względem tych miejsc. Nagrobki i kwatery o szczególnej wartości narodowej, historycznej i artystycznej nie mogą podlegać likwidacji. Wręcz przeciwnie, należy dołożyć wszelkich starań o zdobycie odpowiednich środków materialnych na ich renowację.

Każdy cmentarz, a szczególnie nowo powstały, powinien posiadać szczegółowy plan sektorów, numerację grobów i wytyczone alejki. Powinno się także wyznaczyć odpowiednie miejsce na gromadzenie śmieci i różnego rodzaju odpadów. W tym celu należy zatroszczyć się o odpowiednie pojemniki. Śmieci należy wywozić regularnie. Dbając o schludny wygląd cmentarza, nigdy nie wolno dopuścić do tego, aby oblepiano mur cmentarny reklamami firm pogrzebowych czy innymi tego typu informacjami. Należy zawsze pamiętać o tym, że cmentarz jest miejscem świętym i wszystko, co nie licuje z godnością tego miejsca, należy ze wszelkich miar odrzucić. Przy cmentarzu w odpowiednim miejscu powinna być umieszczona specjalna tablica przeznaczona do zawieszania klepsydr bądź innych informacji o związanych z pogrzebem³⁹.

Należy zatroszczyć się o stare cmentarze wraz z ich ogrodzeniami, alejami, drzewostanem, nagrobkami oraz innymi obiektami cmentarnymi. Trzeba zachować pomniki nagrobne, krzyże, obeliski, jak i inne obiekty o charakterze zabytkowym i historycznym, znajdujące się w obrębie cmentarzy. Wszystkie zniszczone pomniki i nagrobki o

³⁶ *Ochrona cmentarzy. Instrukcja Komisji Episkopatu do spraw Sztuki Kościelnej z 1987 roku*. W: *Dokumenty Duszpastersko-Liturgiczne Episkopatu Polski 1966-1993*. Oprac. Cz. Krakowiak, L. Adamowicz. Lublin 1994 s. 343-347; *Ochrona norm o postępowaniu w sprawach sztuki kościelnej wydana 25 stycznia 1973 r.*

³⁷ Ustawa o grobach i cmentarzach wojennych z 28 III 1933 r. (*Dz. U. Nr 39 poz. 311*); Ustawa z dnia 31 I 1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych *Dz. U. Nr 11 poz. 62*; *Dz. U. Nr 47 poz. 298* z późn. zmianami z 1972 r.; tekst jednolity; *Dz. U. 2000 r. nr 23 poz. 295*; Rozporządzenie Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 27 VII 1959 r. w sprawie warunków odstępowania gruntów państwowych na zakładanie i rozszerzanie cmentarzy. *Dz. U. nr 46 poz. 284*; Ustawa o podziale zadań i kompetencji określonych w ustawach szczególnych pomiędzy organy gminy a organy administracji rządowej oraz zmianie niektórych ustaw *Dz. U. Nr 34 poz. 198*.

³⁸ Rozporządzenie Ministrów Gospodarki Terenowej i Ochrony Środowiska oraz Zdrowia i Opieki Społecznej z dnia 20 X 1972 r. w sprawie urządzania cmentarzy, prowadzenia ksiąg cmentarnych oraz chowania zmarłych. *Dz. U. nr 47 poz. 299* z 1972 r.; zmiana: *Dz. U. z 1998 r. nr 133 poz. 872*; z 2000 r. nr 120 poz. 1268; z 2001 r. nr 153 poz. 1783; Ustawa o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego z 28 maja 1989 roku *Dz. U. Nr 29 poz. 154* z 1989 r. i Ustawa z 18 czerwca 1991 o zmianie ustawy o cmentarzach i chowaniu zmarłych *Dz. U. Nr 64 poz. 271* z 1991 r.; wniosły zasadnicze zmiany do ustawy z dnia 31 stycznia 1959 roku. Dotyczyły one głównie trybu postępowania w odniesieniu do cmentarzy wyznaniowych; Ustawa o ochronie dóbr kultury i muzeów z dnia 15 lutego 1962 r. z późniejszymi zmianami *Dz. U. Nr 10 poz. 48*.

³⁹ Por. *I Synod Diecezji Drohiczyńskiej*. Drohiczyn 1997 r. nr 212.

wielkiej wartości narodowej, historycznej i kulturowej powinny być zabezpieczone przed dalszym niszczeniem, a w miarę możliwości poddane konserwacji⁴⁰.

Niezmiernie ważnym obowiązkiem spoczywającym na zarządcach cmentarzy jest wykonanie inwentaryzacji rysunkowej i fotograficznej zabytków cmentarnych z uwzględnieniem napisów nagrobnych. Powinno się tego dokonać w dwóch egzemplarzach. Jeden egzemplarz należy przekazać do archiwum diecezjalnego, a drugi pozostawić w parafii⁴¹.

Na synodach odbywanych w Polsce⁴² biskupi zawsze zobowiązywali proboszczów do utrzymywania należytego porządku na cmentarzu. Nakazywali ogrodzić go odpowiednim murem czy przynajmniej drewnianym parkanem dla ochrony przed zwierzętami. Wyraźnie zakazywano też wykonywania jakichkolwiek czynności innego charakteru niż grzebania ciał. Dlatego też zakazywano wypasania bydła, urządzania jarmarków, targów lub innych świeckich działań⁴³.

Zakończenie

Cmentarze parafialne są okazją do pogłębienia wiary, miłości i wzajemnego pojednania. Powinny zatem na cmentarzu częściej niż raz do roku odbywać się modlitwy za zmarłych. Wskazane jest urządzenie procesji, nawiedzanie cmentarza z racji wizyty duszpasterskiej w parafii czy też w czasie większych uroczystości parafialnych. Dobrą okazją do nawiedzenia cmentarza jest Uroczystość Wszystkich Świętych (1 listopada) oraz Dzień Zaduszny (2 listopada). Wspólne gromadzenie się parafian na cmentarzu przyczyni się do lepszej dbałości o to miejsce, a także o poszczególne groby. Służyć też będzie pamięci o śmierci i przeznaczeniu każdego człowieka do wieczności.

Należy uświadamiać wiernych, iż obecność u grobu bliskiej osoby staje się wymownym znakiem potwierdzającym konieczność pamięci o tych, którzy są już po drugiej stronie życia, lecz pozostają nadal żywej w naszej pamięci i uczuciach. Może odbywać się to w różny sposób – przez modlitwę, patriotyczną manifestację połączoną ze złożeniem kwiatów i zniczy, a nawet przez zwyczajne uporządkowanie grobów. To są przejawy miłości i wdzięczności względem tych, którzy odeszli. Jest to także wyraźny znak, przez który wierni wyrażają swój związek z własnym parafialnym cmentarzem⁴⁴.

Cmentarze, grobowce czy poszczególne mogiły, w których znajdują się ciała zmarłych, są wyrazem i świadectwem wiary ludzi w życie wieczne. Troska o te miejsca jest także znakiem szacunku dla zmarłych. Dlatego obowiązkiem nie tylko władzy kościelnej czy państwowej, lecz także wszystkich wiernych jest stała troska o ich wygląd oraz

⁴⁰ *Ochrona cmentarzy. Instrukcja Komisji Episkopatu do spraw Sztuki Kościelnej z 1987 roku nr 8: wskazania szczegółowe.*

⁴¹ *Tamże.*

⁴² Synod gnieźnieński z 1512 r.; Synod wrocławski z 1568 r.; Synod warmiński z 1610 r.; Synod chełmski z 1694 r.

⁴³ P. PAŁKA, "Cmentarz", w: *Encyklopedia katolicka*, T. 3. Lublin 1985, k. 520.

⁴⁴ Por. J. KOLBUSZEWSKI, *Cmentarze*, Wrocław 1996, 18.

otaczanie ich czcią i pamięcią. Należy przypominać wiernym przy różnego rodzaju okazjach, np. przed Uroczystością Wszystkich Świętych czy przy pogrzebach osób bliskich o obowiązku dbania o cmentarz, o grobowce i mogiły krewnych, ale także znajomych, sąsiadów, a nawet o mogiły osób nieznanych czy zapomnianych.

Grobami oraz nagrobnymi pomnikami pisane są polskie dzieje. W tym świętym miejscu, na cmentarzu, można w piękny i głęboki sposób uczyć się historii Kościoła i Polski⁴⁵.

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 roku zabrania *wszystkiego, co jest obce świętości miejsca*⁴⁶. Dlatego też w trosce o zachowanie sakralności, godności i nietykalności cmentarzy, grobowców i pojedynczych mogił należy stosować się do prawa kościelnego, zawartego w *Kodeksie Prawa Kanonicznego*⁴⁷, jak też do przepisów prawa partykularnego.

I CIMITERI NEL NUOVO CODICE DI DIRITTO CANONICO E NEL RITO DELLE BENEDIZIONI *Sommario*

Sui dei cimiteri parla il Consiglio Vaticano II, il Codice di Diritto Canonico del 1983, anche Papa Paolo VI, Giovanni Paulo II, il Catechismo della Chiesa Cattolica, Sinodo Plenario Polacco 1991-1999 e Sinodi particolari. Il cimitero è un luogo santo destinato alla sepoltura dei fedeli. Nel diritto particolare si stabiliscono opportune norme circa la disciplina da osservarsi nei cimiteri, soprattutto per quanto riguarda la tutela e il rispetto della loro indole sacra (CDC can. 1243). Il Codice di Diritto Canonico al canone 1241 sottolinea che Le parrocchie e gli istituti religiosi possono avere il cimitero proprio. Il cimitero deve essere benedetto secondo il rito proprio (CDC can. 1240). Il cimitero deve essere benedetto dal vescovo o da un altro sacerdote delegato dall'ordinario del posto.

Questo articolo contiene tre parti. La prima sottolinea il ruolo dei cimiteri nell'obbligatoria legislazione della chiesa latina (CDC can. 1240 - 1243). La seconda parte parla della celebrazione e della benedizione del cimitero. La terza parte parla della cura dei cimiteri.

⁴⁵ Por. *tamże*, 6.

⁴⁶ *KPK* kan. 1234.

⁴⁷ *Tamże*, kan. 1205; 1210; 1240.